Analyysi

Työn hinnan nousun ennustetaan vaimenevan Suomen ulkopuolella

Suomen talous | 07.07.2020 | Lauri Kajanoja

KIRJOITTAJA

Lauri Kajanoja

Ennusteiden mukaan työn hinta laskee muissa maissa Suomeen verrattuna, kun tarkastellaan muutosta vuodesta 2019 vuoteen 2021. Jos nämä ennusteet toteutuvat, Suomen kustannuskilpailukyky heikkenee tuntuvasti. Ennusteisiin liittyy kuitenkin nyt poikkeuksellisen paljon epävarmuutta, ja kustannuskilpailukyvyn heikkenemistä voi pitää enemmänkin riskinä kuin varmana tulemana. Talouspolitiikassa on tällä hetkellä tärkeintä tukea talouden ja työllisyyden elpymistä lyhyellä aikavälillä, eikä kustannusten nousu muihin maihin nähden ole akuutti huoli. Työn hinnan kehitystä eri maissa on kuitenkin syytä seurata tarkasti, sillä kustannuskilpailukyvyn heikkeneminen huonontaisi työllisyyden kasvun edellytyksiä lähivuosina.

Suomen kustannuskilpailukyky on parantunut merkittävästi verrattuna tilanteeseen viisi vuotta sitten. Tähän vaikutti etenkin vuonna 2017 voimaan tullut kilpailukykysopimus. Lisäksi siihen ovat vaikuttaneet aiempaa maltillisemmat palkkaratkaisut muinakin vuosina sekä yritysten palkanmaksukyvyn paraneminen työn tuottavuuden kasvaessa. Muihin maihin verrattuna työn tuottavuus koheni etenkin vuosina 2016 ja 2017.

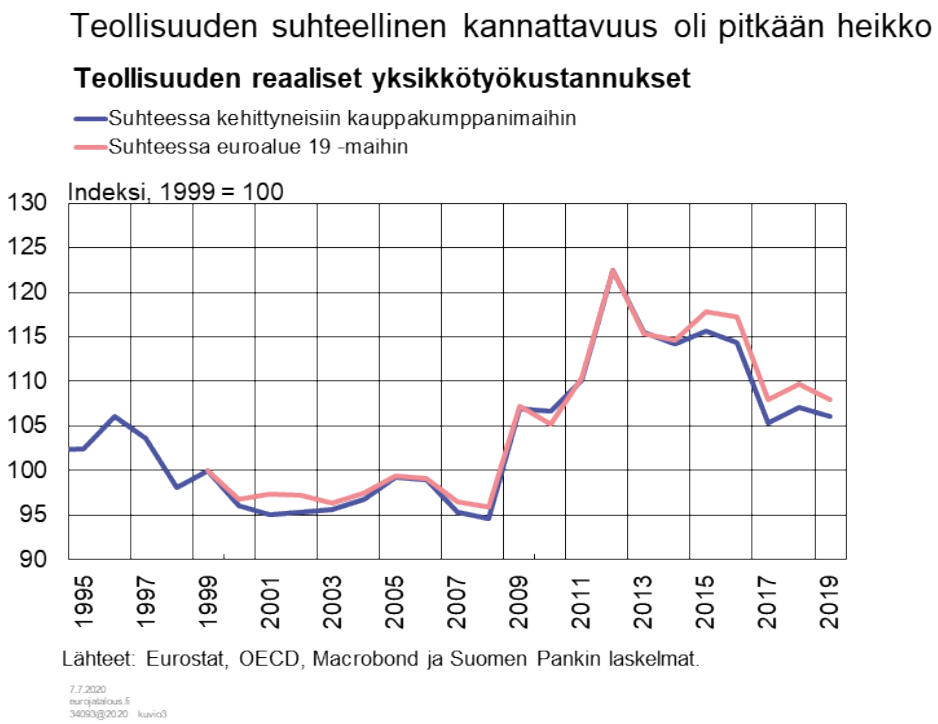
Vielä tämän vuoden alussa näytti siltä, että kustannuskilpailukyky pysyisi melko tarkkaan muuttumattomana vuosina 2020 ja 2021 (blogikirjoitukseni 8.1.2020). Tämä käsitys perustui työehtosopimuskierroksen päänavaajaratkaisuun sekä tuolloisiin ennusteisiin kansainvälisestä kehityksestä.

Korona muutti näkymiä

Koronapandemian myötä näkymät ovat muuttuneet merkittävästi. Tuoreiden ennusteiden mukaan monessa maassa Suomen ulkopuolella työn hinnan nousu hidastuu merkittävästi samaan aikaan, kun työn tuottavuuden kehitys heikkenee. Sen sijaan Suomessa ennusteet työn hinnan nousuvauhdista vuosien 2019 ja 2021 välillä eivät ole merkittävästi muuttuneet, vaikka työn tuottavuuden ennustetaan kehittyvät hyvin heikosti.

Vertailumaihin suhteutetut vaihtosuhdekorjatut yksikkötyökustannukset muodostavat laajasti eri toimialojen kehityksen huomioivan kustannuskilpailukyvyn mittarin (selostus kustannuskilpailukyvyn mittaamisesta). Sen mukaan kustannuskilpailukyky on parantunut merkittävästi viime vuosikymmenen puolivälin jälkeen (kuvio 1).

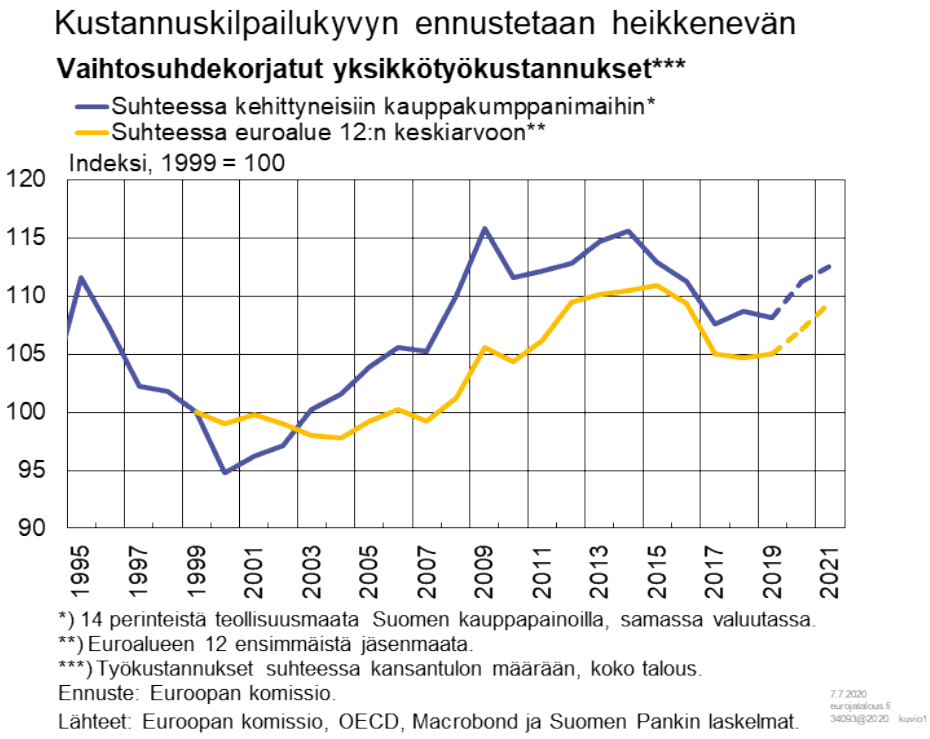
Kuvio 1.

Vuosille 2020 ja 2021 kuviossa 1 esitetään Euroopan komission toukokuussa 2020 julkaiseman ennusteen mukaiset luvut. Niiden mukaan kustannuskilpailukyky heikkenisi tuntuvasti.

Kuvio 2 jakaa kuvion 1 sinisen kuvaajan vuosille 2020 ja 2021 ennustetun yhteensä 4 prosentin nousun neljään osatekijäänsä. Kustannuskilpailukyvyn heikkeneminen johtuisi etenkin työn hinnan noususta muihin maihin nähden. Lisäksi työn tuottavuuden kehitys olisi ennusteen mukaan Suomessa jonkin verran heikompaa kuin keskeisissä kehittyneissä kauppakumppanimaissa. Sen sijaan valuuttakurssit tai ulkomaankaupan vaihtosuhde eivät ennusteen mukaan oleellisesti muutu. Siten ne eivät vaikuta suhteellisiin vaihtosuhdekorjattuihin yksikkötyökustannuksiin vuosina 2020 ja 2021.

Kuvio 2.

Keskeisten vertailumaiden joukossa Suomen ennustettu kehitys poikkeaa muista. Euroopan komission ennusteen mukaan sekä työn hinta että yksikkötyökustannukset nousevat koko taloudessa verraten nopeasti vuosina 2020 ja 2021 yhteenlaskettuna (taulukko 1).

Muutos vuosina 2020 ja 2021 yhteensä omassa valuutassa, %**

	Työn hinta*	Yksikkötyökustannukset
Suomi	5,0	6,5
Euroalue	1,5	2,3
Saksa	2,6	3,3
Ranska	-0,4	1,2
Italia	0,3	1,6
Espanja	1,2	1,1
Alankomaat	3,7	4,9

Muutos vuosina 2020 ja 2021 yhteensä omassa valuutassa, %**		
Ruotsi	4,2	4,8
Tanska	2,7	3,6
Iso-Britannia	1,5	3,3
Yhdysvallat	1,7	-1,0
*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti.		
**) Pyöristysvirheet mahdollisia.		
Lähteet: Euroopan komissio ja Suomen Pankin laskelmat.		

Euroopan komission ennusteen lisäksi voidaan tarkastella myös muita viimeaikaisia ennusteita. Myös eurojärjestelmän ja Suomen Pankin kesäkuussa 2020 julkaisemien ennusteiden mukaan Suomen kustannuskilpailukyky heikkenee, mutta heikkeneminen on vähäisempää kuin Euroopan komission ennusteen mukaan.

Euroopan komission ennusteen mukaan vaihtosuhdekorjatut yksikkötyökustannukset nousevat Suomessa 4 % vuosien 2019 ja 2021 välillä suhteessa molempiin kuviossa 1 esitettyihin maaryhmiin sekä koko euroalueen keskiarvoon. Tätä lukua voidaan verrata eurojärjestelmän ja Suomen Pankin ennusteiden mukaiseen muutokseen Suomen ja euroalueen keskiarvon välillä, joka on 2,6 %.

Ennusteet eivät välttämättä toteudu

Näissä vertailuissa on syytä ottaa huomioon ennusteisiin nyt liittyvä poikkeuksellisen suuri epävarmuus. Se johtuu osin siitä, että epidemian tuleva kehitys on pitkälti tuntematon. Lisäksi sen vaikutukset talouteen ja työmarkkinoille voivat yllättää.

Suomea koskevissa ennusteissa voidaan odottaa, että sopimuspalkat seuraavat tänä vuonna solmittuja työehtosopimuksia ja että ns. palkkaliukumien ei odoteta poikkeavan ratkaisevasti viime vuosien kehityksestä. Tältä osin kehitys olisi samansuuntaista kuin vuosina 2008 ja 2009. Tuolloin talous supistui jyrkästi, mutta työn hinta Suomessa nousi melko ripeästi, kun työehtosopimukset oli juuri solmittu noin kahdeksi vuodeksi.

Ennusteet viittaavat siihen, että muissa maissa työn hinnan odotetaan reagoivan Suomea nopeammin yritysten heikentyneeseen tilanteeseen. Tähän voi joissain vertailumaissa osaltaan vaikuttaa niin sanottujen kriisilausekkeiden käyttäminen tai muunlainen sopeutuminen työehtosopimusjärjestelmän puitteissa. Osassa maista kehitykseen voi osaltaan vaikuttaa laaja paikallinen sopiminen.

Jää kuitenkin nähtäväksi, miten tarkasti ennusteet toteutuvat. Jos esimerkiksi talouskasvu kiihtyy nyt odotettua nopeammin, on mahdollista, että muissa maissa työn hinnan nousukin elpyy nopeasti. On myös syytä huomata, etteivät kaikki työehtojen sopeutumisen muodot poikkeusoloissa välttämättä pienennä tilastoissa näkyvää työn hintaa ainakaan lyhyellä aikavälillä. Näin voi käydä, jos esimerkiksi kuukausittaista työaikaa lyhennetään ja samalla kuukausipalkkaa pienennetään mutta ei yhtä paljon.

On myös täysin mahdollista, että Suomen kehitys ei tällä kertaa ole samansuuntaista kuin vuosina 2008 ja 2009. Kun olot ovat poikkeukselliset, yrityksissä ja sopimusaloilla voidaan päätyä erilaisiin ratkaisuihin kuin aiemmin.

Kun otetaan huomioon kaikki se epävarmuus, joka nyt liittyy taloutta ja työn hintaa koskeviin ennusteisiin, voi Suomen kustannuskilpailukyvyn heikkenemistä vuosina 2020 ja 2021 pitää enemmänkin riskinä kuin varmana tulemana. Tämä riski on joka tapauksessa syytä ottaa vakavasti ja seurata tarkasti työn hinnan kehitystä eri maissa. Näin kehitykseen voidaan tarvittaessa reagoida ajoissa työmarkkinajärjestöjen ja paikallisen sopimisen tasoilla.

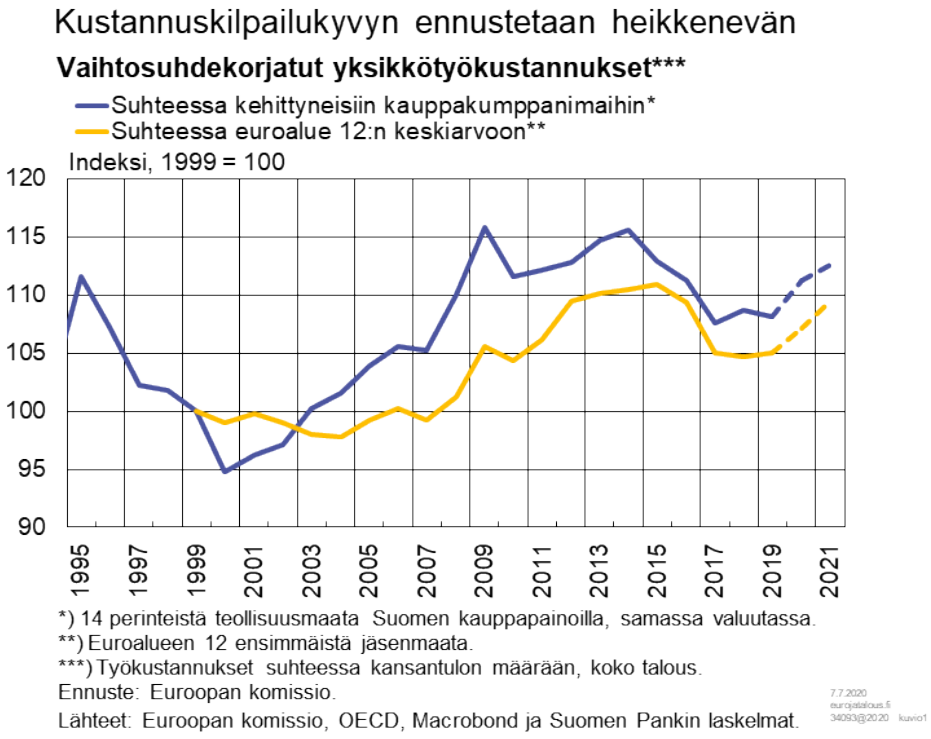
Työllisyyden parantaminen

Kun talous elpyy koronakriisistä, työllisyyden mahdollisimman vahva elpyminen jyrkän heikkenemisen jälkeen on keskeisessä roolissa sen kannalta, kuinka pitkän jäljen kriisi jättää talouskehitykseen. Tällä hetkellä tuotanto ja työllisyys näyttävät olevan kohenemassa monilla palvelualoilla, kun epidemiaa on Suomessa onnistuttu hillitsemään ja siihen liittyviä rajoituksia on voitu purkaa. Sen sijaan teollisuuden ja viennin näkymät ovat heikot. Kustannuskilpailukyvyn huononeminen tuntuisi ensin juuri vientialojen työllisyydessä. Samalla se heikentäisi vientiin liittyvää tulonmuodostusta, sen myötä kotimaista kysyntää ja ajan mittaan siten myös työllisyyden elpymisen edellytyksiä kotimarkkinatoimialoilla.

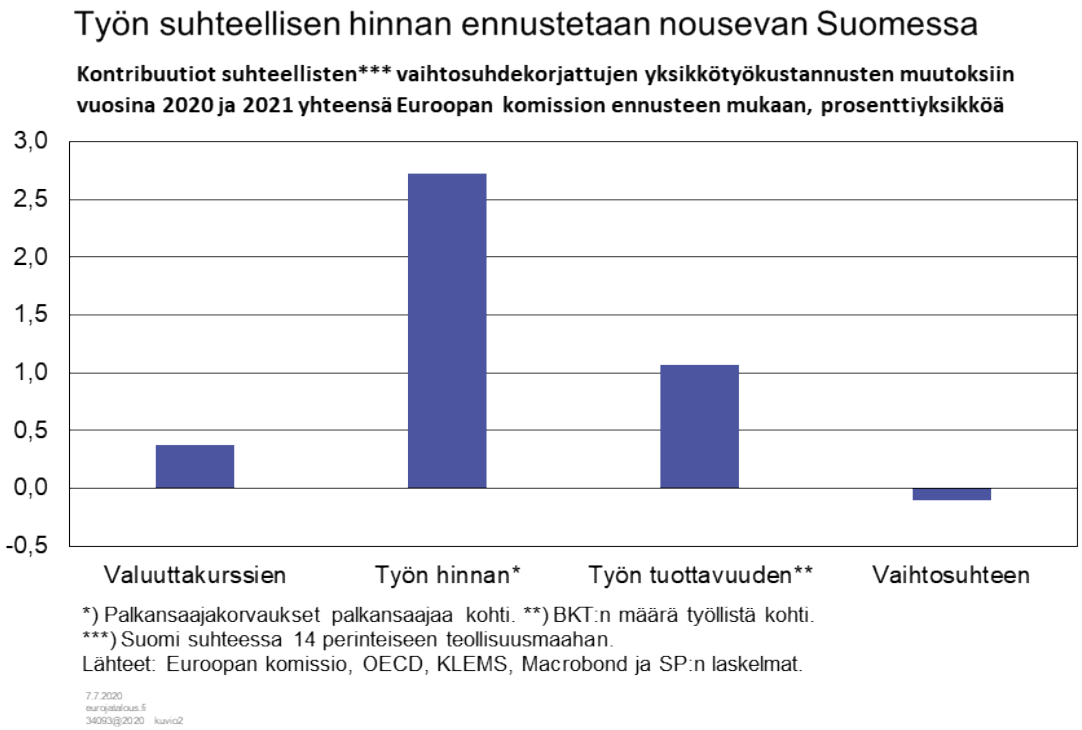
Työllisyyskehityksen kannalta keskeistä on tällä hetkellä julkisen vallan tukitoimien onnistuminen ja pidemmällä aikavälillä työllisyyden kohenemista auttavat rakenteelliset uudistukset. Kustannuskilpailukyvyn säilyttämisen kannalta sopiva työn hinnan kehitys tukisi osaltaan työllisyyden parantamisen tavoitetta.

Sen jälkeen, kun kustannuskilpailukyky heikkeni tuntuvasti vuosina 2008 ja 2009, kesti pitkään, ennen kuin se jälleen parani. Tämä näkyy paitsi kuviossa 1 myös kuvioissa 3 ja 4, joissa esitetään kaksi muuta kustannuskilpailukyvyn mittaria. Kuvio 3 kuvaa kustannuskilpailukykyä teollisuuden osalta ja kuvio 4 sen osalta, miten kotimarkkinatoimialat vaikuttavat suoraan ulkomaisen tuotannon kanssa kilpailevan suomalaisen tuotannon kustannuksiin. Tarkemmat selostukset näidenkin kuvioiden sisällöstä löytyvät tämän linkin takaa.

Kuvio 3.

Kuvio 4.

Asiasanat

korona, koronakriisi, kustannuskilpailukyky, palkanmuodostus